

DOKUMENTUMOK

1.

1867. febr. 11.

Törvényjavaslat az országos nemzetiségeknek és nyelveknek Magyarországban leendő szabályozására és biztosítására.*

1865–68. évi Képv. Ir. II. 261–64. l.

1. §.

Magyarországban a következő történeti országos népségek, u. m. a magyarok, románok, szerbek, szlovákok, oroszok és németek, egyenjogu országos nemzeteknek ismertetnek el, a melyek számára a nemzetiség és nyelv politikai egyenjogúsága az államterületi épségének és politikai egységének korlátai közt alaptörvényileg biztosítottatik.

* *Forrás:* Kemény G. Gábor (összegyűjt., jegyz.): *Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában.* I. kötet: 1867–1892. Budapest, Tankönyvkiadó, 1952, 5–9. Betűhív közlés.

A közölt törvényjavaslat a magyarországi nemzetiségek első közös programja a kiegyezés korában. A törvényjavaslat, mely az 1868 nov. 24–29 között lezajlott képviselőházi vitában „kisebbségi javaslat” címen szerepel, a nemzetiségek nemzeti egyéniségének elismerésén kívül autonóm jellegű közigazgatási (megyék nemzetiségek szerinti kikerekítése), nyelvi és iskolai követeléseket tartalmaz. A nemzetiségek vezetői javaslatukat benyújtották a nemzetiségi kérdés tárgyában kiküldött albizottságnak, mely saját törvényjavaslatával együtt 1867 jún. 25-én ezt is betérjesztette a nemzetiségi bizottságnak, illetőleg a Háznak. A „Törvényjavaslat az országos nemzetiségeknek és nyelveknek Magyarországon leendő szabályozására és biztosítására” a nemzetiségi kérdés tárgyában kiküldött bizottság 1868. okt. 28-án benyújtott jelentése egyik irományaként is szerepel és azt a radikális nemzetiségi képviselők a központi bizottság illetve Deák Ferenc törvényjavaslatával szemben hivatalos álláspontjuknak nyilvánították a törvényjavaslat képviselőházi tárgyalásakor. A nemzetiségi albizottság irományai között lévő javaslatot 16 román, 7 szerb és 1 orosz (Dobrjanskij) nemzetiségi képviselő írta alá, míg a nemzetiségi bizottság jelentéséhez mellékelte törvényjavaslaton csupán *Mocsonyi Antal*, *Branovácsky István* és *Miletic Szevetozár* aláírása szerepel. A törvényjavaslatot 1868 nov. 12-én a képviselőház ülésén *Mocsonyi Sándor* saját indítványaként is benyújtotta: (L. Képv. Napló 1865–68 X. 275–76. l.)

Minden nemzetnek joga van nemzeti zászlóját, mint nemzetisége külső kifejezését használni; nyilvános politikai ünnepélyek alkalmával és a nyilvános épületeken mindazonáltal a magyar korona zászlója mellett.

2. §.

Az egyes nemzetiségek képviselése, s a nyelvek térkörének meghatározása és szabályozása céljából a népesség lélekszám szerinti többségének elve állíttatik fel, s a vármegyék, illetőleg kerületek, s azokban a választó kerületek kikerekítése oly módon rendeltetik, hogy azok, ha nem tisztán, úgy legnagyobb vagy nagyobb részben azon egynemzetiségből álljanak.

A kikerekítés gyakorlati kivitele különös törvény által fog szabályoztatni. Egy ez iránti törvényjavaslatnak kimerítő vizsgálatok alapján leendő kidolgozására haladéktalanul kiküldetik egy, az ország minden nemzeteiből egyenlő arányban alakítandó országos bizottság, mely az országgyűlés legközelebbi ülészakájában terjesztendi előmunkálatát.

3. §.

A falusi és városi községben, valamint a vármegyében, illetőleg kerületben is, az illető népesség többségének – még pedig az általánosnak, a hol ilyen találtatik vagy az elrendelt kikerekítés útján eszközölhető, különben pedig a viszonylagosnak – nemzetisége az illető vidéken a nyilvános nemzetiséget képezi és nyelve úgy a politikai, vagy politikai közigazgatási képviseltek, valamint az ottani előljáróknak és közhatóságoknak is hivatalos nyelve lesz föltéve, hogy ama többség a hat országos nemzetiség egyikéhez tartozik.

Oly vegyes községekben, vármegyékben és kerületekben, a hol a döntő többség mellett a hat országos nemzetiség valamelyike amaszt számra és jelentőségre nézve megközelíti, képvisellete tagjainak jogában áll követelni, hogy az illető községben, illetőleg vármegyében vagy kerületben, és különösen az ilyen nemzetiségből túlnyomólag lakott részekben, az ő nyelve második hivatalos nyelvül használtassék. A többi országos nemzetek tagjainak egyébiránt a képviselleti gyűlésekben szabad nyelvhasználatuk van.

Azon községek, a melyek többsége a hat országos nemzet egyikéhez sem tartozik, községi beldolgaikban saját nyelvöket használhatják hivatalos nyelvül; a közhivatalos nyelvet azonban nálok a vármegye nyelve képezi.

4. §.

Minden országos nemzet megfelelőleg legyen képviselve az országgyűlés felsőházában, a központi hatóságoknál, feltörvényszékeknél, a vármegyék,

illetőleg kerületek élén, és egyáltalában azon méltóságokban és hivatalokban, melyek betöltése a korona, illetőleg a végrehajtó hatalom kinevezésétől függ.

Az ország többségét képező országos magyar nemzet nyelve a törvényhozásnak és a központi hatóságoknak hivatalos nyelve; de az egyes osztályokban és tanácsokban és különösen más nyelven szerkesztett mindennemű ügyekben a tanácskozásnak lehet, a határozatnak pedig kell ugyanabban történni.

Az országgyűlésen a kisebbségi nemzetek képviselőinek szabadságában áll saját nemzeti nyelvökön is nyilatkozhatni.

5. §.

Az ország törvényei, továbbá a kormány és a központi hatóságok rendeletei és mindennemű intézkvényei minden országos nemzettel, különösen a törvényhatóságokkal, az eredeti szerkezeten kívül, saját nemzeti, illetőleg hivatalos nyelvökön szintén hiteles szövegben közlendők, illetőleg kihirdetendők.

A két szöveg közt netalán támadó kétség esetében az eredeti szöveg határoz.

6. §.

A vármegyék és kerületek, ugyszintén a városi hatóságok képviseletei, tisztikarai és előljárói, továbbá a városi, megyei, kerületi és járásbíróságok, valamint minden alsóbb közigazgatási hatóságok is fölfelé a fölebbvaló hatóságokkal saját hivatalos nyelvökön közlekednek, és (az 5. §. eseteinek kivételével) ugyanazon nyelven fogadják a határozatokat, megbízásokat és bárminemű közléseket. Épen így közlekednek saját hivatalos nyelvökön az egyenrangú hatóságok, ha ugyanazon hivatalos nyelvök van; ellenkező esetben a tulajdon nyelv eredeti szövege mellett a központi hatóságok nyelvét használják. Ugyanez áll a falusi községekre és előljáróikra nézve is, ha az ő hivatalos nyelvök a vármegyében, illetőleg kerületben divatozó nyelvnek el van ismerve. Ellenkező esetben a községek külső érintkezésekben a vármegyében, illetőleg kerületben divatozó nyelvek egyikével élni kötelesek.

7. §.

A felek ügyeire nézve általános szabályul kimondatik, hogy a felek saját nyelvököt használhatják, és a hatóságok, illetőleg törvényszékek a felek nyelvén viszik a tárgyalásokat s ugyanazon hozzák a határozatokat.

Ha a vitás ügyek felei az illető hatóság területén divatozó, de különböző nyelvekhez tartoznak, mindenik saját nyelvével élhet. A tárgyalás és elintézés mindamelllett is az első beadvány nyelvén történik.

Azon félnek, a melynek nyelve az illető hatóság területén nem divatos, jogában áll vagy az ellenfél, vagy az illető hatóság vagy a központi hatóságok nyelvét használni.

Ha a felek egyike különböző nemzetekhez tartozó több személyből áll, ezek az ott dívó nyelvek egyikében egyesülni, különben a hivatalos nyelvet használni kötelesek.

Bűnfenyítő ügyekben a vizsgálatok mindennemű tárgyalásokkal együtt a vádlott nyelvén folynak, s az ítéletek, valamint minden egyéb határozatok is, a vádlott nyelvén hozandók, ha ez az illető hatóság területén dívó nyelvek egyike; különben azon ott dívó országos nyelven, a melyet a vádlott saját kijelentése szerint legjobban ért.

Azon esetekben, a hol különböző nemzetiségű több vádlott van, az ott divatozó nyelvek egyikét beszélők ezen lesznek kihallgatandók, és a tárgyalás rájuk nézve az ő nyelvökön, a többire nézve pedig tolmácsok használata mellett a törvényszék hivatalos nyelvén viendő; az ítélet azonban saját nyelvökön közlendő. Ugyanezen intézkedések állanak a tanuvallatást illetőleg is.

8. §.

A nemzeti oktatás a közművelődés, a közjóllét céljából állami feladatnak ismertetik el és ehhez képest előmozdítása, valamint mindenik nemzet saját ereje, úgy az állam vagyonából leendő egyarányu segélyezés által is elrendeltetik.

Ennélfogva minden országos nemzetnek joga van, öszvességében vagy részben, e célra egyesülni, iskolákat és intézeteket, társulatokat és egyleteket a szellemi és anyagi művelődés, úgy mint a műveltség, tudomány, szépirodalom, művészet és népgazdaság fejlesztésére alapítani, pénzalapokat és alapítványokat létesíteni, és e végre felállított saját közegei útján önállóan kezelni.

Különösen pedig szabadságában áll minden országos nemzetnek a népoktatás, nemzeti művelődés és felvilágosodás céljából valamennyi fentebbi ágba szervesen egyesülni, nemzeti gyűlésben vagy nemzeti congressusban nemzeti egységének közegét megalakítani és szervezni, azon joggal, hogy a fentebbi célra, a korona jóváhagyásával és legfelső felügyelete alatt, a congressusban képviseltekre pénzkivetéseket tehessen, nemzetisége, nemzeti művelődése és fejlődése érdekeit a korona, országgyűlés és államkormány előtt előterjesztések, sérelmek és javaslatok útján mozdithassa elő.

A nemzeti oktatásnak azon ágaiban, melyek a vallás terét érintik, a nemzeti és vallási közegek egyetértőleg fogják azon módot megállapítani, a melyen az ezen minőségű ügyek ugyanazon egy congressuson vagy elkülönített gyűlekezetekben tárgyalandók és elintézendők.

9. §.

A hat országos nemzet minden népiskoláiban, felsőbb művelési és tanintézeteiben saját nemzeti nyelvek az oktatási nyelv; az egyes nemzetek nemzeti és illetőleg vallásbeli művelő és tanintézetei, a tanterv általában való ös[s]zhangzásának föltétele alatt, hasonló államintézetekkel egyenlőknek nyilváníttatnak; és mindazokban, a melyekben az ország pragmatikai történelme előadatik, egyúttal saját nemzeti történelmök is kötelezőleges tárgyként előadandó.

Az egyházi és iskolai községek, hatóságok és intézetek, valamint minden a 8. §-ban kitett czélokra szolgáló intézetek, társulatok és egyetek jogában áll belső és külső közlekedésökben, magok közt, a kormánynyal és illetékes hatóságokkal szemben saját nemzeti nyelveket használni, s a kormánytól és az illetékes hatóságoktól ugyanazon nyelven szerkesztett határozatokat és válaszokat kívánni.

10. §.

Az országos egyetemnél az országos nemzetiségek számára való nyelvi és szépirodalmi tanszékek mellett még a hazai törvényeknek nemzeti nyelvekön való előadására is tanszékek állíttassanak, ugyenezen nyelveken megengedtetvén egyszersmind más szakok számára is a magán tanítások (docenturák), valamint a vizsgák letétele is minden előadási nyelven. Ugyanez rendeltetik az országos jogakadémiákra nézve is, de csak az illető országrészekben erősen képviselt nemzetiségeket illetőleg. A fen[n]álló állami közép és felső iskoláknál vagy tanintézeteknél, az azokban tetemesen képviselt nemzeti elemek tekintetébe vétele mellett, tannyelvül szintugy azon népeség nyelve lesz behozandó, a melynek körében azok találtatnak; és olyan országos nemzetek közepett, a hol illetén intézetek hiányzanak, azok megfelelő számban országos erővel, vagy, a körülményekhez mérve, államsegélylyel lesznek felállítandók.

11. §.

A jelen törvény alaprendeletei, jelesül az 1. és 2. §§-ban foglaltak, az ország alkotmányának alkatrészét képezik.

12. §.

Eme törvény, a 2. §-ban elrendelt kikerekítés előtt is foganatosítható intézkedéseire nézve azonnal, a többiekét illetőleg pedig annak idejében fog végrehajtatni; s e törvény rendeleteivel ellenkező minden előbbi törvények és rendeletek ezennel eltöröltteknek nyilváníttatnak.

Branovácsky István m. k. Ujvidék város képviselője, Hodosiu József m. k. Zarándm. brádi ker. képvis., Borlea Zsigmond m. k. Zaránd m. nagyhalmágyi ker. képviselője, Mocsonyi Sándor m. k. Temes m. rittbergi [Végvár, rom. Tormác] ker. képviselője, Medán Endre m. k. remetei ker. képviselő, Pap Gergely m. k. K. Szolnok megye sz. csehi képviselője, Popovics-Desseanu János m. k. Aradmegye mária-radnai kerülete országgyűlési képviselője, Trifunác Pál s. k. basahidi vál. ker. képviselője. Jonesko Demeter s. k. Aradmegye pécskai ker. képviselője. Sztratimirovics György m. k. n.-becskereki követ, Romanu Sándor m. k. Biharm. csékei kerülete képvis., fen[n]tartással mint minimumot. Mocsonyi Antal m. k. Aradm. világosi kerülete képviselője. Babesiu Vincze m. k. krasómegeyi szászkabányai kerül. képviselő. Varga Flórián m. k. Aradm. szt. annai ker. képviselője. Popovics Zsigmond s. k. Aradm. butyini ker. képviselő. Dr. Szvetozár Miletics m. k. ó-becsei képviselő. Manojlovics Emil m. k. Verseczvárosi képviselő. Dimitrijevics Milos m. k. kulpini vál. ker. képviselő, Mocsonyi György m. k. Temesm. moraviczai ker. képviselője. Csernovics Péter m. k., Papp Zsigmond m. k., Millutinovics Szvetozár m. k. Bácsmegye tovarisovai kerülete képviselője. Dobrzánszky Adolf m. k. Sárosmegye makoviczai vál. ker. képviselője. Wlád Alajos m. k. A nemzetiségek képviseletére vonatkozó, minis-terek iránti javaslattétel fen[n]tartásával: Mocsonyi András m. k. krassóm. lugosi ker., Maniu Aurél m. k. krassóm. facseti kerül.